

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

M. DC. LXI. Coloniae Munatianaë, 1661

4 Inferri vindicta valet, quæ crimina purget.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62953](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62953)

Si quis fortitudinem latronis, & piratae, & furis e-
neruat, infirmosque eos reddat, prodest illis sua in-
firmis. Debilitata enim membra, quibus prius non be-
ne uentur, a malo opere cessabunt.

C. VII. *¶ Qui facti non repellit injuriam, firmi-
tus est ei, qui facit.*
Item Ambrosius libro primo de officiis,
cap. 37.

Non e in inferenda, sed in depellenda injuria lex vir-
tutis est. Quoniam non repellit a facio injuriam, si
potest, tam est in vitio, quam ille, qui facit. Unde S. Moy-
ses hinc prius ortus est tentamenta bellica i. fortitudinis.
Nam cum d. vidisset Hebraum ab Aegypto injuriam ac-
cipientem, defendit, ita ut Aegyptium proficeret, atque
in arena absconderet. Salomon e quoque ait: [Eripe-
eum, qui ducitur ad mortum.]

¶ Bellica. Sic emendatur est ex originali, cum etiam in
manuscriptis Gratiani legitur, imbellis.
C. VIII. *¶ Malorum impetati faves, qui eis
obviare cessat.*
Item Anastasius & Damasius Papa.

¶ Vi s potest obviare & perturbare peruersos, & non
facit, nihil aliud est, quam favere eorum impietati.
Nec enim caret scrupulo societatis occultat, qui manifesto
facinori definit obviare.

C. IX. *¶ Qui divina mandata contemnit, seve-
rius coercetur vindicta.*
Item Calixtus, episc. 2. ad Episcopos Gallia.

¶ Istum g est, ut qui divina contemnit mandata, & in-
obedientes Patrum existunt iussionibus, severioribus
corriganur vindictis: quatenus ceteri talia committere
timeant, & omnes gaudent fraterna concordia, & cuncti
sumant severitatis atque bonitatis exemplum. Nam si
(quod absit) ecclesiasticam sollicitudinem, vigoremque
negligimus, perdit desidia disciplinam, & animabus fide-
lium profectio nocebitur.

C. X. *¶ Imperatores cum Episcoporum provisione
ecclesiarum defensionem adversus divitum
potentiam debent su-
scipere.*
Item ex concilio Carthaginensi s. h. cap. 9.

¶ Imperatoribus universis visum est i postulandum
propter afflictionem pauperum, quorum molestias
sine intermissione fatigatur ecclesia, ut defensores eis ad-
versus potentias i divitum cum Episcoporum provisione
delegentur.

¶ Visum est. Sic est emendatum ex codicibus concilii im-
pressi & manuscriptis. Antea legebatur, justum est auxilium
postulandum.

¶ Ecce quod nunquam est obviandum peruersis, & injuria socia-
rum armis est propulsanda, ut & malis adempta facultas delin-
quendi prosit, & bonis optata facultas liberi consulendi ecclesia mi-
nistretur. Hoc qui non facit, consentit.

C. XI. *¶ Non sunt immunes a scelere, qui non
liberant eos, quos possunt a faculo
liberare.*
Unde Augustinus ait in Psal. 81.

¶ Stendit & [Propheta] nec illos immunes a scelere
esse, qui permiserunt Christum principibus interfi-
cere, cum pra multitudine timerent, & possent illos a fa-
culo, & se a consensu liberare. Qui i delinxi obviare cum
potest, consentit.

¶ Qui delinxi. Haec in eadem glossa referuntur ex Cas-
siodoro.

a Ivo p. 10. c. 13. Pam. l. 1. c. 20. b descriptus, orig. e Neg.
orig. d Exod. i. e Proverb. 24. f Damasius episc. 3. ad
Stephanum, cap. 8. sup. dist. 13. error. g Damasius episc. 3. ad
Stephanum, cap. 8. sup. dist. 13. error. h Polybius, sicutis. Poly. l. 7.
tit. 11. Asellum. l. 1. cap. 13. i Polybius, Asell. l. 1. cap. 13. Ivo
p. 8. cap. 266. h & in Africano cap. 42. i alimpendentias,
rogaverit d. k Glossa ord. ibi, ex B. Augusti. & Casio-
doro ad illud. [Eripite pauperem.]

solero: cujus verba sunt haec. Nam cum possit obviare
veris, si desinas adversari, consensus erroris est.

QUESTIO IV.

¶ Quid autem vindicta inferenda non sit, multa
probatur. Mali enim tolerandi sunt, non diutius
inverpatione ferendi, non corporatim expellendi.

C. I. *¶ Quomodo mali sunt tolerandi, & quomodo
ab eis vitandus sit.*
Unde Augustinus ait in libro de verbis Domini,
sermo 11.

¶ Tolerandi sunt quidem mali pro pace, nec e
saliter ab eis recedatur: sed spiritualiter i expul-
si est facere quod pertinet ad correctionem malorum
tum licet pro gradu cuiusque, salva pace: dispendia
non tangere. Non enim Propheta, qui haec dicebat
pulum suum dimiserunt: sed inter eos habitabant,
incredabant, unum templum cum eis intrabant, cum
sacramenta celebrabant. Hoc est exire, ore non pa-
te: hoc est impudum non tangere, voluntate non
sentire.

Caput hoc est in glossa ordinaria. 2. Cor. ad ea verba, eccle-
siae medio eorum, sententia vero accepta ex sermone 11. Augusti
de verbis Domini: ex quo insi a ead. cap. 100. & cap. 101. vult
idem pertinentia referuntur.

¶ Spiritualiter. Hic iterum postea etiam duo vult
ter autem, qua sunt exponit, quae & a p. 17. vult
glossa ordinaria abfuit.

C. II. *¶ Quomodo mali sunt tolerandi a
Iidem.*

¶ Tolerandi sunt mali. Nam & Christus i
cum sciret furem esse, toleravit, & ad pedem
misit, eique cum aliis Eucharistiam dedit.

¶ Insuper huius capiti est in tractatu 10. in Irenaeo. Irenaeus
vero voluitur accepta ex glossa ordinaria in psalmo 11. ad
10. Dixit enim in corde suo. & explanatione 11. Augusti
psalmo 10. cuius propria verba referuntur. sup. 1. c. 10.
Ab eadem vero copiam haec eadem sententia exponuntur
la 162.

C. III. *¶ Pro pace ecclesia mali
tolerandi.*
Item super Ioan. 8. tractatu 10. ad c. 10.

¶ Vid e ergo voluit Dominus nosse Iam
fratres mei, admonere ecclesiam suam, quatenus
num perditum inter duodecim habere solent, ut
los toleremus, ne corpus Christi dividamus. Iam
sanctos est Judas: ecce fur est Judas, & ex
fur sacrilegus, non qualicumque fur. Fur sacrilegus
Dominicorum loculorum, sed sacrorum. Si crimi-
scemuntur in foro qualicumque furti, & periculi
culatus enim furtum dicitur de re publica, & non
dicatur furtum rei privatae, quomodo publica
vehementius iudicandus est sacrilegus fur, qui
rit non undecunque tollere, sed de ecclesia tollere.
Qui aliquid de ecclesia furatur, Iudex perditio
tur.

¶ Multa in hoc capite sunt emendata ex beati Augustini
sermone 11. de verbis Domini.

C. IV. *¶ De eodem.*
Item sermone 11. de verbis Domini.
¶ Ecce, d. inquit, dicit Propheta. [Recedite
inde, & immundum ne tetigeritis.] Recedite
malos pro pace toleramus, a quibus carere
dere iubemur, ne tangamus immundum i Non
tacebunt spirituales intelliguntur: illi
que sumus vasa, utitur nobis Deus in dispensatione
sua. Clamamus & nos, & dicimus vobis, recedite
inde, & immundum ne tetigeritis, sed cordibus
a alne b 7. g. ad verbum, circa sermone
tit. 7. d Bede 2. Cor. 6. Polybius, Asell. l. 1. c. 10.

non corporis. Quid est enim tangere immundum, nisi consentire peccatis? Quid est autem exire inde, nisi facere, quod pertinet ad correctionem malorum, quantum potest in uniuscujusque gradu suæ personæ, salva pace, fieri potest: & paulo post. ¶ Ego fratres mei, quotquot habetis inter vos qui adhuc amore feculi prægravamini, servos, peccatores, adulteros, infectores, a nugaturum, confutores mathematicorum, phanaticorum, augurum, aruficium, ebriosos, luxuriosos, quidquid inter vos malorum est, quantum potestis, improbate, ut corde recedatis: & redarguite, ut exeat inde: & nolite consentire, ut immundum non tangatis.

¶ Et qualiscunque] sic emendatum est ex B. Augustino in Beda. Antea legebatur, aequalia.

C. V. ¶ Pacificus est, qui corrigi quod potest, vel excohibet id, quod non potest. Idem in secundo libro contra epistolam Parmenianam, c. 1.

¶ Vilis vel quod potest, arguendo corrigi, vel quod corrigere non potest, salvo pacis vinculo excludit, vel quod salvo pacis vinculo excludere non potest, acquiescit improbare, summatè supponit, hic est pacificus, & ab ipso male dicitur, de quo scriptura dicit. b [Va tu, qui dicitur, quod equum est, bonum, & quod bonum est, nequam, & equus:] omnino liber, profusus securus, penitus alienus. ¶ Quomodo, inquit Parmenianus, incorruptus poteris permisceri, qui corrupti sociasti? ¶ Socii] Apud B. Augustinum huic interrogatio Parmeniani sequitur continenter responsio, que habetur in proximo sequenti capitulo, plane. At eadē multo aptius interrogatio Eusebii & B. Augustini responsio unico capitulo comprehenditur.

C. VI. ¶ Quid sit malis sociari. Idem eodem capite 21. continetur.

¶ Ita e. plura, si sociari quis malis, id est, si mali aliquid cum eis committit, aut committentibus favor. Si autem neutrum facit, nullo modo sociatur. Porro, si addit venium, ut non sit in vindicando piger, sed vel corrigat peccatum in misericordia, & arguat, vel etiam si eam peccatorem gerit, & ratio conservandæ pacis admittit, curam de omnibus peccantibus arguat, ut ceteri timeant, remoretur etiam vel ab aliquo gradu honoris, vel ab ipsa communione sacramentorum, & hæc omnia cum dilectione corrigendi, non cum odio persequendi, plenissimum officium non solum castissimi innocentis, sed etiam diligentiissime severitatis implevit. Vbi autem cetera impediuntur, illa duo semper recentia incorruptum, castissimæque custodiant, ut nec faciat malum, nec approbet factum.

C. VII. ¶ Aliena peccata in ecclesia alieni non præjudicant. Idem in epistola c. 12. contra Donatistas.

¶ Quis si a catholica ecclesia fuerit separatus, quantalibet laudabiliter se vivere existimet, hoc solo scilicet, quod a Christi unitate disjunctus est, non habebit vitam, sed Dei ira manet super eum. Quisquis autem in hac ecclesia bene vixerit, nihil ei præjudicant aliena peccata, quia in ea uniuscujusque proprium onus portabit, sicut Apostolus dicit g. & infra. ¶ Ergo communio malorum non maculat aliquem participatione sacramentorum, sed confessione factorum. Nam si in malis factis non est quisque consentiat, portat malus causam suam, & personam suam, nec præjudicat alteri, quem in confessione mali operis socium non habet criminis. ¶ Christi unitate] Antea legebatur, Christianitate. Reformationis est ex originali & Beda: utriusque alia nonnulla.

a alipho. b Eia. c Poly. d Psal. 140. e Beda. f Corinth. 11. f Ivo part. 2. cap. 101. g Gal. 6.

C. VIII. ¶ Non te maculat malus, si ei non consentis, sed ipsum redarguis. Idem 2. in sermone 18. de verbis Domini.

¶ Malis si semper corde disjungimini: ad tempus carere corpore copulamini. & infra. ¶ Duobus modis non te maculat malus: si ei non consentias, & si redarguas. Hoc est non communicare, non consentire: communicatur quippe, quando factio ejus confortium voluntatis vel approbationis adiungitur. & infra. ¶ Neque ergo consentientes sitis malis, ut approbetis, neque negligentes, ut non arguatis.

C. IX. ¶ Immundum tangere, est peccati consistere. Idem ex c. solent.

¶ Ecedite d. exite inde, & immundum ne tetigerit. Sed contactu cordis, non corporis. Quid est enim, tangere immundum, nisi consentire peccatis? Quid est autem exire inde, nisi facere, quod pertinet ad correctionem malorum, quantum pro uniuscujusque gradu atque persona salva pace fieri potest? Disparat tibi, quod quisque peccavit: non tetigit immundum. Redarguisti, corripuisti, monuisti, adhibuisti etiam, si res exigit, congruam, & qua unitatem non violet, disciplinam: existi inde. & infra. ¶ Clamavit ista Moyses, & clamavit Esaias f. clamavit Hieremias, g. clamavit Ezechiel h. Videamus, si dimiserunt populum Dei, & se ad alias gentes transulerunt. Quam multa, & quam vehementer Hieremias increpavit in peccatores & sceleratos populi sui, inter eos tamen erat, unum cum eis templum intrabat, in eadem sceleratorum hominum congregatione vivebat; sed clamando exibat inde. Hoc est exire inde, hoc est immundum non tangere, & voluntate non consentire, & ore non parere.

C. X. ¶ Non maculans innocentes, facta nocentium, que ab eis credi non possunt. Idem in epistola ad Vincentium.

¶ Vam magnam est crimē ab istorum innocentium communionem separari? Nam & facta nocentium, que innocentibus demonstrant, vel ab innocentibus credi non possunt, non coinquant quemquam, si propter innocentium confortium etiam cognita sustinentur. Non enim propter malos boni deserendi, sed propter bonos mali tolerandi sunt, sicut toleraverunt Propheta, contra quos tanta dicebant, nec communionem sacramentorum illius populi relinquebant. sicut ipse Dominus nocentem Iudam usque ad condignum ejus exitum toleravit, & eum sacramentum cum innocentibus communicare permisit: sicut toleraverunt Apostoli eos, qui a per invidiam, (quod ipsius diaboli vitium est) Christum annuntiabant.

C. XI. ¶ Mali, qui ecclesia recipit, nec expellit, a bonis suis tolerandi, non judicandi. Idem in sermone 24. de verbis Apostoli.

¶ Fortē in populo Dei fiat juxta te avarus, raptor, inhians rebus alienis, quem nosti talem, & fidelis est, vel potius fidelis vocatur. Non enim potes de ecclesia pellere, non habes aliquem aditum castigando & corripiendo corrigere, accessurus est tecum ad altare. Noli timere: uniuscujusque proprium onus portabit, sicut infra. ¶ Quomodo (inquit) ferres, quem novi malum? nonne melius ipsum ferres, quam te foras offerres? Ecce, quomodo ferres n. attende Apostolum dicentem: o [Unusquisque proprium onus portabit.] Libertet te ista sententia. Non enim cum illo commu-

a Beda Ep. 1. b Ivo p. 2. c. 101. c Beda 2. Cor. 6. supra. ca. ca. ecc. Ivo p. 2. c. 101. d Eia. 12. e Num. 16. f Eia. 12. g Thim. 4. h Ezech. 14. i infra eadē nimum. k Phil. 1. l Tull. 1. & forte. m Ivo part. 2. ca. 94. m Gal. 6. n al. ferres: si attendentes. orig. o Gal. 6. g c.

peremerit, (ut ira dicam) quid aliud, quam tauri erant, qui intrinsecos suos corporeæ virtutis cornu feriebant? Quid vero perallicita, nisi patres novi testamenti figurantur? qui dum gratiam internæ pinguedinis percipiunt, genas desideris immitentes, ad sublimia contemplationis sui peritus subleuantur.

C. XVII. *In originali, & quatuor Gratiani vetustis est, sine gladii.*

Hi ita respondetur: Sicut quidam, qui salubri duntaxat admonitione sunt corrigenda, non corporalius flagella animadversio, sed eorum veritas, quæ quædam eorum est refruenda, quando in delinquentes vultu discipulorum exercere non possunt, ut quædam sunt nostri iura, vel quæ illorum ceteris, estis nisi sint, tamen manifestis indicibus probari non possunt.

De his quoque non sunt iura, act. Apostolus in prima epistola ad Corinthios, [Quid enim multa actus de his qui foris sunt, iudicant, de his vero Dominus iudicabit.]

C. XVII. *In fidelium colloquia & convivium non sunt evitanda.*

Quod Augustinus exponit, ait.

Nobiles non possimus Christo lucrari, si eorum colloquium vitamus & convivium. Vnde & Dominus cum publicanis & peccatoribus manducavit & bibit. In his vero qui in sum, id est, infidelibus putandum recedendum est.

Sensu hoc utinam habetur apud B. Augustinum de penitentia medicina, c. 3. verba verè ferè omnia sunt in glossa d. 1. Cor. 5. ad ver. Alioquin, & non inveni ad ver. vitus.

Item quoniam Propetia d. dicit: [Facit Dominus iudicium iustitiam in animam peccatorum.] exponit ad dicit Augustinus: [Ab his qui non sunt iura, in quo non sunt disciplina exercere.] Item quando multum est in ecclesie, nec salva pace ecclesie manus iuvare possunt, tolerandi sunt potius, quam voluta pace ecclesie perire.

C. XVIII. *Quædam male puniendæ sunt, & quædam vitandæ.*

Vnde Augustinus ait in libro de fide & operibus, c. 4. & 5.

Quam verò & e contrario periclitantes, cum bonorum, malorumque permissionem in ecclesia demonstrant, seu prædicam esse perpexerint, & patientia præcepta diligerint, (quæ ita nos firmissimos reddunt, ut etiam si viderent in ecclesia esse zizaniam, non tamen impediunt aut fides aut charitas nostra, aut quoniam zizaniam in ecclesia esse ceteris, ipsi de ecclesia, quantum ad prædicam iustitiam, putent ecclesie disciplinam, quantum ad peccata, permissivam securitatem præpositis tribuentes, ut ad eos non pertinet, nisi dicere, quid cavendum, quid facendum sit, quodlibet autem quisque faciat, non curat. Nos verò ad sanam doctrinam pertinet arbitramur, & utriusque testimonii tutam sententiam moderari, ut & canes in ecclesia propter pacem ecclesie rotemus, & canibus sanctum, ubi pax ecclesie est, non demus. Cum ergo seu per negligentiam præpositorum, sive per aliquam ex usibilem necessitatem, sive per occultas obreptiones invenimus in ecclesia malos, quos ecclesiastica disciplina corrigere aut coercere non possumus, tunc ne se ascendat in cor nostrum timor & perniciosa præsumptio, qua existimemus nos ab his esse separandos, ut peccatis eorum non inquinemur, atque ita post nos trahere conemur, veluti mundos, sanctosque discipulos abundantis compage, quasi a malo non confusos segregatos: veniant in mentem illæ de Scripturis similitudines, & divina oracula, vel certissima exempla, quibus demonstratum & prænuentum est, malos in ecclesia permixtos bonis usque in finem sæculi, tempore iudicii sanatos, & nihil bonis in unitate ac participatione sacramentorum, qui eorum factis non

conferent, obituros. Cum vero eis, per quos ecclesia regitur, adeo salva pace potestas discipline adversus improbos aut nefarios exercenda, tunc rursus, ne fœcundia, segnitiaque dormiamus, aliis aculeis præceptorum, quæ ad severitatem coercionis a pertinent, excitandum sumus, ut gressus nostros in via Domini ex utriusque testimonio illo duce atque adiutore dirigentes, ne patientie nomine torpescamus, nec obtentu diligentie fatigiamur.

C. XIX. *Levius occulta, severius autem punienda sunt ab ecclesia delicta manifesta.*

Item contra episcopos Armeniani, lib. 3. c. 2.

Vin b. quilibet fratrum, id est, Christianorum intus in ecclesia societate constitutorum, in aliquo tali peccato fuerit deprehensus, ut anathemate dignus habeatur, fiat hoc, ubi periculum schismatis nullum est, & infra.

Quando ita cuiusque crimen notum est omnibus, & omnibus execrabile apparet, ut vel nullos profusus, vel non tales habeat defensores, per quos possit schisma contingere, non dormiat severitas disciplina.

3 pars. *Est & alia causa, qua correptio verborum, vel verborum videtur esse inutilis, vel superflua. Prædestinati enim ad vitam sine correptione mutantur: sicut Petrus, c. quem Dominus respiciens, nemine correptione commoveat ad lacrimas. Praesertim ad mortem inter flagella deteriori sunt, sicut Pharaos. Bonus ergo superflua, dammandis hæc inveniantur esse inutilia. Hi ita respondetur auctoritate Gregorii & Augustini.*

C. XX. *Sicut ab oratione cessandum non est, sic nec a correptione.*

Augustinus enim in libro de correptione & gratia, c. 3. sic ait.

Sicut non est ab oratione cessandum pro eis, quos corrigi volumus, etiam si nullo hominum orante pro Petro Dominus respexit d. cum, & fecit cum sum peccatum flere; ita non est negligenda correptio, quamvis Deus quos voluerit, etiam non correptos faciat esse correctos. Tunc autem correptione proficit homo, cum miseretur, atque adjuvat, qui facit, quos voluerit, etiam sine correptione proficere.

C. XXI. *Soli prædestinati salvantur, qui in postulando suo labore merentur.*

Gregorius verò in dialogo, lib. 1. c. 8.

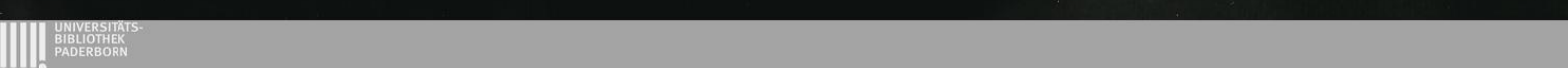
Obtineri & nequaquam possunt, quæ prædestinata non fuerunt. Sed ea quæ sancti viri orando efficiunt, ita prædestinata sunt, ut precibus obtineantur. Nam ipsa quoque perennis regni prædestinatio ita est ab omnipotenti Deo disposita, ut ad hoc electi ex f. labore perveniant: quatenus postulando mereantur accipere, quod eis omnipotens Deus ante sæcula disposuit donare.

C. XXII. *Oculto Dei iudicio mali obduranter flagelli, boni emendantur.*

Item Augustinus in lib. de prædestinatione & gratia, c. 15.

NAbuchodonosor & penitentiam meruit fluctuosum. Nonne post innumeras impietates flagellatus penituit, & regnum quod perdidit, rursus accepit? h. Pharaos autem ipsi flagellis est durior effectus, & perit? Hic mihi rationem reddat, qui divinum consilium nimium alto i. sapientique corde diiudicat, cur medicamentum unius medici manu confectum, alii ad interitum, alii valuerit ad salutem; nisi quia

a. al. coercionis. b. Poly. ibid. lvo p. 2. c. 97. Pann. in prol. c. 13. & 14. c. Luc. 22. d. Luc. 22. e. Burch. l. 20. c. 19. lvo p. 17. c. 31. f. al. pro. g. Dan. 4. h. Exod. 5. ufg. ad 15. i. altum sapientis corde. orig.

Plus a pœtâ, verus, charitas non permittit con-
 traria cœcilitatem eorum hominum accipere testimonium,
 quos in ecclesia non videmus, cui Deus perhibet tes-
 timonium. Quæ enim divina testimonia non sequun-
 tur, sed per humani testimonii perdidit. *Item in pœ-*
tiâ. Modicus est medicus parenti phrenetico & pater
 disciplinatus filio: ille ligando, ille cœdendo, sed am-
 bigendo. Si autem illos negligant, & perire permittant,
 illa potius fallâ mansuetudo crudelitas est. *Item in pœ-*
tiâ. Si per b potestatem, quam per religionem ac-
 ceperunt, tempore quo debuit, divino munere ac-
 ceperunt, hi, qui inveniuntur in viis & in sepibus,
 id est, in hæreticis & schismaticis, coguntur intrare,
 non quia coguntur, apprehendant, sed quare cogantur,
 attendant. Convivium Domini unitas est corporis
 Christi, non solum in sacramento altaris, sed etiam in
 vinculo pacis. *In cœteris in pœtiâ.* Theodosius Imperator
 legem d generaliter in omnes hæreticos promul-
 gavit, ut quicquid eorum Episcopus vel clericus ubi-
 bet ecclesiarum, decem libris auri multaretur. *Item in pœ-*
tiâ. Si duo aliqui in una domo habitarent, quam
 certissime fatentur esse ruituram, nobisque id præsum-
 ptivè volent credere, atque in ea manere persistenti-
 bus eos inde possimus eicere vel invoces, quibus immi-
 nentem illam ruinam postea demonstravimus, ut redire
 saltem sub quo periculum non anderent, puto, nisi fa-
 ceremus, non immerito crudelis iudicemur. Poterò,
 si unus illorum nobis diceret, quædo intraveritis erue-
 re, memorem continuo tradidabo: alter autem nec
 erit quidem inde, nec erit velle, sed neque necare fe-
 auderet, quod eligemus, utrum ambo ruine opprimen-
 dos relinqueret an uno alterum per misericordie nostram
 operam liberaret, alterum non nostra culpa, sed sua po-
 tentia, necesse est tam infelix, qui non, quid fe-
 ri in talibus rebus oporteat, facillime iudicat. *Item in pœ-*
tiâ. Quod si plures essent in domo ruitura, & in-
 deciam unus liberari posset, atque id cum facere co-
 mœnator, alii se ipsos præcipitio necarent, dolorem de
 cœtera nostrum de unius saltem salute consolaremur:
 non tamen, ne ipsos alii perderent, petire universos
 multo libenter permitteremus. Quid igitur de opere
 misericordie, quod pro vita æterna adipiscenda, & po-
 nâ æternam qua hominibus debemus impendere, ju-
 dicandum est. Si pro salute ista non solum temporali, sed
 etiam bene ad ipsum exitum tempus liberanda sic
 nos subicere hominibus ratio vera & benigna com-
 pellit? *Item in pœtiâ.* Si e (inquit Donatista) oportet,
 ut nos extra ecclesiam, & adversus ecclesiam fuisset
 penitentia, ut sibi esse possimus, quomodo per istam po-
 nitentiam apud vos clerici, vel etiam Episcopi perman-
 eant? Hoc non fiet, quoniam reversa (quod fatendum
 est) fieri non debet, nisi pacis ipsius compensa-
 tione sanentur. Sed sibi hoc dicant, & multo maxime
 humiliter doleant, quin tanta morte præcisionis iace-
 ant, ut ibi quodam vulnere matris catholice revivi-
 fiant. Cum enim præcisus ramus inseritur, sit aliud vul-
 nus in arbore, quo possit recipi, ut rivat, qui sine vita
 rãbita peribit: sed cum receptus recipienti coalescit,
 & vigo consequetur, & fructus: si autem non coale-
 scit, ille quidem arefcit, sed vita arboris permanet.
 Etenim de tale inferendi genus, ut nullo præcisio ra-
 mo qui intus est, ille qui foris est, inseratur: non tamen
 nullus, sed vel levissimo arboris vulnere. Ita ergo & isti
 cum ad matrem catholicam veniunt, nec eis quamvis
 post erroris sui penitentiam honor clericatus, aut Ep-
 iscopatus asseritur, sit quidem aliquid tanquam in ver-
 tice arboris matris contra integritatem feveritatis: ve-

a Psal. lvi. v. 3. Anselm. l. c. 1. b paritate. orig. in pœtiâ.
 c. d. e. f. g. h. i. j. k. l. m. n. o. p. q. r. s. t. u. v. w. x. y. z.

runctamen quia neque a qui plantat, est aliquid, in que
 qui rigat, ad misericordiam præcisus fuit, & calefcit
 innotam pace ramorum charitas h cooperit multitu-
 dinem peccatorum. *Et paulo post.* Veritas in huius-
 modi causis, ubi e. pes graves diffensionum scissuras
 non huius, aut illius hominis est periculum, sed popu-
 lorum frages jacet, detrahendum est aliquid feverita-
 ti, ut majoribus malis sanandis charitas sincera subven-
 niat. Habeant ergo isti de præterito detestabili errore,
 sicut Petrus habuit de mendacii timore, amarum dolo-
 rem, & veniant ad ecclesiam Christi veram, id est, ma-
 trem catholicam: sint in illa clerici, sint Episcopi utili-
 tet, qui contra illam fuerunt hostiliter. Non invidi-
 mus, imò amplectimur, optamus, hortamur, & quos in
 viis, & in sepibus invenimus, intrare cogimus, & sic non-
 dum quibusdam persuademus, quia non res eorum, sed
 ipsos querimus.

1. Theodosius Anselmus habet in Gratiano: sed pro-
 priis verbis h. Augustini ubi de reprehendendo talis Donatistarum agit,
 sunt hoc. Quod eo modo fieri aliquatenus arbitramur, si
 legem piissima memorie Theodosii, quam generaliter
 in omnes hæreticos promulgavit, ut quicquid eorum Ep-
 scopus vel clericus, ubi libet esset inventus, decem li-
 bris auri multaretur, expressis Donatistas, qui se nega-
 bant hæreticos, ita confirmarent, ut non omnes tam mul-
 ta feriantur, & cætera, que sequuntur.

C. XXV. Medicinali feveritate mali cogit-
 tur ad bonum.

Idem Fes. epist. 67.
 Vid d facit hic ecclesie medicina, salutem omni-
 um matrem charitate conquirens, tanquam inter
 phreneticos & lethargicos astians. Nunquid contem-
 nere, nunquid desistere vel debet, vel potest? Vtrique
 sit, necesse est, molesta: quia neutris est inimica. Nam
 & phrenetici nolunt ligari, & lethargici nolunt excitari:
 sed perseverat diligentia charitatis phreneticam casti-
 gare, lethargicum stimulare, ambo amare. Ambo
 offenduntur, sed ambo diliguntur. Ambo molestati,
 quamdiu ægi sunt, indignantur, sed ambo sanati gra-
 tularuntur. *Et infra in eadem.* Catholici esse non inci-
 piunt, nisi hæretici esse desisterint. Neque enim sacra-
 menta eorum nobis inimica sunt, quæ cum illis nobis
 sunt communia: quia non humana sunt, sed divina. Pro-
 prius error eorum est aufertendus, quem male imbibere-
 runt, non sacramenta, quæ similiter acceperunt, quæ ad
 penam suam portant & habent, quanto indignius ha-
 bent: sed tamen habent.

4. pars. Ecce quæd crimina sunt punienda, quæda salva pace
 ecclesie ferri possunt: in quo tamen discretio adhibenda est. Ali-
 quando enim delinquentium multitudo diu per patientiam ad po-
 nitentiam est expectanda: aliquando in paucis est punienda, ut ex-
 emplum ceteri terrentur, & ad penitentiam provocentur.
 Hinc, cum discipuli e caestis igne Samaritanos vellem consumere,
 prohibiti sunt: & Samaritani ad penitentiam sunt expectati, ut
 Christo prædicante converterentur.

C. XXVI. Non semper in eos, qui peccant,
 iudicia est exercenda.

Unde Ambrosius ait lib. 7. commentationum
 ad c. 9. Luc.

Quæd [Christus] discipulos increpavit, quia f ignem
 super eos descendere cupiebant, qui ipsum non
 receperant, ostenditur nobis non semper in eos, qui
 peccaverint, vindicandum: quia nonnunquam amplius
 prodest clementia, tibi ad patientiam, lapsa ad corre-
 ctionem. Denique Samaritani e citius crediderunt,
 à quibus hoc loco ignis arectur: nec discipuli peccant,

a 1. Corin. 13. b 1. Petr. 4. c Distinct. 30. ut constitueretur.
 d Quæd igitur hęc faciat. orig. Psal. 17. v. 3. Ansel. lib. 9. c. 36.
 e Luc. 9. f Luc. 9. g Ioan. 4.

pro a fortitudine istius populi una die xxxv. milia perierunt. Sic et pro peccato innumeratum vel tentatum nonnulli poenitentium sunt. ut eorum exemplo laetentur et poenitentiam cogitentur. Sic et quod nonnulli nonnulli poenitentiam suam benignitatem nobis ostendit. Sic etiam ubi b. cultum non habet, sacerdotibus et prophetis qui interficiunt, non te autem non expians peccata multitudine populorum. Quid vero peccata, que publicis iudiciis deservunt, poenitentia non sunt, illos excepto peccatoribus, quo Christus, et qui latam filia facere vocant, non abesse, sed poenitentem interesse debent.

C. XXXI. ¶ Iudici non est sine accusatore damnare. Unde Ambrosius super primam epistolam ad Corinthios, cap. 1. ait.

¶ Quis potestatem non habet, quem scit reum, adhibere, aut probare non valet, immis est: & iudicium non est sine accusatore damnare, quia & Dominus iudex, & cum i. fur esset, quia non est accusatus, & minime obicit.

¶ Cum fur? Adhuc ibi sunt aliqua verba ex originali. Similiter non est ferreus quando multitudinem est in causa, vel quando ille peccat, qui se am habet multitudinem.

C. XXXII. ¶ Quod a multitudine peccatur, vel de quo multitudo non habet sociam, ab ecclesia non poenitent, sed obicitur. Unde Augustinus in lib. 3. c. 2. contra epistolam Parmeniam.

Non e potest esse salubris a multis correptio, nisi cum ille corrigitur, qui non habet sociam multitudinem. Cum vero idem morbus plurimos occupaverit, nihil aliud bonis restat, quam dolor & gemitus, ac periculum signum, quod Ezechielis f. sancto revelatur, illi exadere ab illorum vastatione mereantur. & infra. ¶ Reverti si contagio peccandi multitudinem invalerit, divina disciplina levis misericordia necessaria est. Nam condita separationis & inania & sunt, & perniciosa atque lætifica, quia impia & superba sunt h. & plus perturbant infirmos bonos, quam corrigant animos malos & infirmos. ¶ Turba autem iniquorum, cum facultas est in populis promovendi sermonem, generali obligatione ferienda est: & maxime, si occasio nem atque opportunitatem præbuerit aliquod flagellum desuper Domini, quo eos appareat pro suis meritis vapulare.

¶ Præcepta i. v. Evangelica k. de dilectione inimicorum, & misericordia impendenda proximo, exhortationes quoque Apostoli l. de volendo vel peccandi remissio, non extenuanda sunt, ut pro merito in relaxate impendantur, sed ut delinquenti correctio, & rursus in salutem subdantur, donec per sententiam iudicis adempta sit correctio, malum tollatur exercitium. In hoc ergo iudicio delicti, & misericordiam, & misericordiam, ut de eorum perditione doleremus, eorum salubrem desideremus, & pro eorum correctione quando laboramus & oramus, poenitentibus solatia impendamus, alio aliter vera poenitentia, non ut pernitentes, & in malo persistentes, iniquitate demeremus. Sicut enim erga poenitentes misericordiam, sed misericordiam esse monemus, iuxta illud: n. [Noli i. esse misericordiam, quia est iustus, qui perit in iustitia sua.] & iterum: o. [Inimicum sine misericordia dicitur ei, qui non fecit misericordiam.] Et iterum illud. Apostoli secunda epistola ad Corinthios: p. [Cui ali- quid denegat, & ego. Nam & ego, si quid denavi propter vos

a. Numer. 11. b. 2. Regum cap. 11. c. Ioan. 12. d. Sup. 2. quæst. 1. de mansuetudine. ver. ut d. Ambrosius. Cap. 1. 5. cap. 244. c. Iovis in prælo. Parmeniam. in prælo, c. 15. 16. 17. f. Ezechiel. 9. g. iud. immunitas. h. al. iust. i. Supra eadem. hac autem. k. Luc. 6. l. Gal. 6. m. al. peccanti. n. Eccles. 7. o. Luc. 2. p. 2. Corin. 2.

denari ac a seipso Christus donaret, ut non circumveniamur a satana. Non enim ignoramus cogitationes eius. [Qui quos nequit confitendo decipere, facit nimis asperes.] sicut, inquam, poenitentibus, ut dictum est, misericordiam esse iubemus, sic impoentibus & obliuiscimus in malo misericordiam impendere prohibemus.

¶ Nolle esse? Gratianus non refert ipsa propria verba ecclesiæ. Ex enim sic habent: Hæc quoque vidi in diebus vanitatis meæ, iustus perit in iustitia sua, & impius multo vivit tempore in malitia sua. Nolle esse iustus multum, neq. plus sapias, quam necesse est, ac obliuiscas. C. XXXIII. ¶ De iusta & iniusta misericordia. Unde Ambrosius sermone 6. in Psal. 111. vers. 2.

Est b. iniusta misericordia. Denique in lege & scriptum est de quodam: [Non misereberis illius.] Et in libris Regnorum d. legis, quia Saul postea contraxit offensam, quia miseratus est Agag hostium Regem, quem prohibuerat sententia divina servari. Itaque e. si quis lacronem filius deprecantibus motus, & lachrymis conjugis eius inflexus absolvendam putet, cui adhuc latrocinandi asperit affectus, nonne innocentes tradit exitio, qui liberat multorum exitia cogitantem? Certè si gladium reprimat, vincula dissolvit, cur laxat exilium, cur latrocinandi, quæ potest clementiori via, non eripit facultatem, qui voluntatem extorquere non potuit? Deinde f. inter duos, hoc est, accusatorem & reum, pari periculo de capite decernentes, alterum, si non probaverit, alterum, si esset ab accusatore convictus, non id, quod iustitiam est iudex sequatur: sed dum miseretur rei, damnet probantem: aut dum aculatori favet, qui probare non possit, addicat innoxium: non potest igitur hæc dici iusta misericordia. In ipsa ecclesia, ubi maxime misereri debet, teneri quam maxime debet forma iustitiae, ne quis a communione confortio absentis u. brevis lachrymula, atque ad tempus parata, vel etiam uberioribus fleibus communionem, quam plurimis debet postulare. temporibus, a facilitate & sacerdotis extorqueat. Nonne cum uni indulget indigno, plurimos facit ad prolepsionis contagium provocari? Facilitas enim venia, incertum tribuit delinquendi.

¶ Absentus? Antea loquelatur, a confortio communionis vel criminationis abstractus. Eminentum est & hoc, & multa alia ex ipso originali.

C. XXXIV. ¶ Non debemus in mala causa pauperi misereri. Item Augustinus in libro Psalmarum, Psal. 32.

NE amisso i. iudicio sis pauperi in mala causa misericors, cuius si parvis succedat, percussit cor, & tanto nequiores reddis, quanto iustum sibi facere vider.

¶ Ferè eadem sunt in glossa ordinaria in Psal. 32. ad vers. Diligit misericordiam. ex beato Augustino collecta sententia.

C. XXXV. ¶ Homini est miserendum peccatori in ascendendum. Idem.

NO v. k. ista nomina cum dicimus, homo peccator, non utique frustra dicuntur. Quia peccator est, corripere: quia homo est, miserere: nec omnino liberabitur hominem, nisi cum persecutus fuerit peccatorum. Hinc officio nominis l. invigilet disciplina, sicut cuique regenti apta & accommodata est, non solum Episcopo regenti plebem suam, sed etiam pauperi regenti familiam suam, marito regenti conjugem suam, patri regenti prolem suam, iuduci regenti provinciam suam, Regi re-

a. In persona Christi? orig. Glossa inter. ibid. b. Ansel. 1. 3. c. 31. Polyc. l. 6. tit. 21. c. Dent. 19. d. 1. Reg. 17. e. Atqui si quis laetremis? orig. f. al. Denig. g. al. facilitate. h. Et glo. ord. ibid. i. al. commissio. k. Beda Gal. 6. Polyc. l. 6. tit. 21. Ansel. 1. 3. c. 71. l. omnis. vera lesio.

genti gentem suam. *Et paulo post.* ¶ Ita nulli homini claudenda est misericordia, nulli a peccatori impunita relaxanda est. Hinc itaque maxime intelligendum est, quomodo non sit contemnenda elemosyna, quae quibusque pauperibus iure humanitatis impenditur: quandoquidem Dominus subleuabit indigentiam, &c. *Et paulo post.* ¶ Non ergo suscipiamus peccatores, propterea quod sunt peccatores, sed tamen eos ipsos, quia & homines sunt, humana consideratione traitemus: persequamur in eis propriam iniquitatem, misereamur communem conditionem.

Initium huius capituli habetur in sermone 94. Et 109. de tempore. Et hom. 6. in lib. 30. homiliarum. Verius integrum est apud Bedam in com. epistola ad Galatas. 6.

Item illud Evangelii, quod obicitur: b. Sed gladium usum fuerit gladio casti. Augustinus exponit in 2. 22. lib. contra Eusebium Mantiacensem cap. 70. ita dicitur.

C. XXXVII. ¶ Qui dicitur gladium accipere. **I**lle e gladium d accipit, qui nulla superiori ac legitima potestate vel iubente, vel concedente in sanguinem alicuius immittitur.

7 pars. Terra illud Hieronymi, qui ecclesia negatur aliquem persequi, non ita intelligendum est, ut generaliter ecclesia nullum persequatur, sed quod nullum iniuste persequatur. Non enim omnis persecutio culpabilis est, sed rationaliter haereticos persequimur: sicut & Christus corporaliter persecutus est eos, quos de templo expulsi.

C. XXXVII. ¶ *De potestate officio utitur inquiri corriguntur.*

Unde Augustinus ad Vincentum, epistola 48.

Nimium e sunt inquieti Donatistae, quos per ordinatas a Deo potestates 2 cohiberi atque corrigi mihi non videtur inutile. Nam de multorum iam correctione gaudemus. *Item infra.* ¶ Si enim quisquam inimicum suum periculosis febribus phreneticum fatuum currere videret in precipitium, nomine tunc permitteret malum pro malo redderet, si eum sic currere permitteret, quam sic corripiendum, ligandumque curaret? Et tamen tunc ei molestissimus & aduersissimus videretur, quando utilissimus & misericordissimus extitisset. Sed plane salutare reparata, tanto ei uberius gratias ageret, quanto sibi cum minus pepercisset sensisset. *Et post pauca.* ¶ At enim quibusdam ista non profunt. Numquid ideo negligenda est medicina, quia nonnullorum est insanabilis pestilentia? *Item post aliqua.* ¶ Non ergo omnis, qui parit, amicus est, nec omnis, qui verberat, inimicus. Meliora sunt vulnera amici, quam blanda bestia inimici. Melius est cum severitate diligere, quam cum lenitate decipere. Vitilium esurienti panis sollicitur, si de cibo securus iustitiam negligebat, quam esurienti panis frangitur, ut iniustitiam seductus acquiescat. *Item post pauca.* ¶ Putas neminem debere cogi ad iustitiam, cum legas patremfamilias dixisse & seruis: [Quoscumque inueneritis, cogite intrare:] cum legas etiam ipsum primo Saulum, postea Paulum ad cognoscendam & tenendam veritatem magna violentia Christi cogentis esse compulsum. *Item post pauca.* ¶ Et noveris aliquando furcem avertendis peccatoribus pabulum spargere, & aliquando pastorem flagello ad gregem peccata errantia revocare. *Item infra.* ¶ Si semper esset culpabile persequutionem facere, non scriptum esset in sanctis 10 libris: [Detrahentem proximo suo occidit, hunc persequeris.] Aliquando ergo & qui eam patitur, iniustus est, & qui eam facit, iustus est. Sed plane semper &

a. ubi. sicut nulli peccato. b. sup. ead. res personas. in fine. c. 100 p. 10. e. 10. Pauli. 1. 3. c. 4. d. utitur gladio. orig. sup. ea. qui fecerunt. e. Poly. 1. 7. tit. 6. Anst. 1. 2. c. 3. f. al. praecepti. g. sup. 3. q. 3. c. 2. h. al. voluntaria. i. Prov. 27. k. Mat. 22. l. 1. q. 1. m. Psal. 109.

mali periculi sunt bonos, & boni periculi sunt malos, illi nocendo per iniustitiam, illi a consulendo per cupiditatem: illi immaniter, illi temperanter: illi serventur quemadmodum sancti: qui autem curat, considerat quemadmodum saeculi. Ille enim persequitur sanctum, iste persequitur peccatorem. Occiderunt impij Prophetas, occiderunt & impios & Prophetas. Flagellaverunt & Christum: Iudeos d. flagellavit & Christus: tunc sunt Apostoli ab hominibus potestati humane, miserantur f. & Apostoli homines potestati saeculi. In omnibus quid attenditur, nisi quis eorum pro veritate quis pro iniustitia, quis nocendi causa, quis emendandi? *Et paulo post.* ¶ Constantinus Imperator primus obtulit res convictorum, & unitati persequutionis tantum sisco vindicaretur. *Et post pauca.* ¶ Certis modis & crimine maculat nefcientem. *Item infra.* ¶ Innocentium, quia innocentibus demonstrari, vel ab innocentibus credi non possunt, non inquantur quocumque propter innocentium consortium etiam coguntur. Non enim propter malos potestati saeculi, propter bonos mali tolerandi sunt, sicut tolerandi sunt phet eos, contra quos tanta dicebant, nec communitatem sacramentorum illius populi relinquerent.

1. ¶ Donatistae.] *Apud Augustinum titulus est, Augustinus Vincentio. In initio vero capituli est, Donatistae. Et apud B. Augustinum, Sed Donatistae nimium iniquitatis posita est hoc loco dicitur, Donatistae, multa auctoritate non ante legebatur. Augustinus ait Vincentio, fecerunt quae abest a plerisque, vestitus, & Anselmus, & originis. Meliora ex ipso profertur originalibus sunt emendata.*

2. ¶ Potestates.] *Sequebatur in vulgari, sed tunc abest a plerisque, vestitus, & Anselmus, & originis. Meliora ex ipso profertur originalibus sunt emendata.*

C. XXXVIII. ¶ *Haereticis ad saluandam vitam sunt tradendi.*

Item Donato Presbytero, epist. 204.

Displicet tibi, quia traheris ad saluandam vitam multos nostros ad perniciem traxeris? Quomodo volumus, nisi te comprehendi, & praesentem ad nos, ne pereres? Quod autem in corpore laesus, ut tu fecisti, qui iumento tibi mox aduocato uti iumentum ad terram gravitas collisisti. Nam utique tuus, qui adductus est tecum, collega tuus, illius venas, qui tibi sibi ipse non fecit. Sed neque hoc putas nisi habuisse, quia neminem existimas cogendum esse ad numerum. Attende quid dixerit Apostolus: [Cognoscendum patum desiderat, bonum opus desiderat.] Et tunc multi ut Episcopatum suscipiant, teneantur, coguntur, clauduntur, custodiuntur, potestatem coguntur, donec eis adire voluntas suscipiendi crederetur. Quanto magis vos ab errore pernicioso, in quo periculis inimici estis, trahendi estis, perducendi ad veritatem cognoscendam, vel eligendam, non solum ut vitam salubriter habeatis, sed etiam ne pessimum periculum de quibus supra dixi, cogantur ad bonum. Quomodo de i ergo, quod considerate non vis: Iteb. voluntas bona misericorditer impenditur, ut mala voluntas minimis dirigatur. Nam quis necesse nec abominabilem nem, nisi merito mala voluntatis: nec liberata bona habuerit voluntatem? Non faceret quod diliguntur, mala lux voluntati imponere, & creaturae permittendi sunt; sed, ubi potestas datur, & creaturae prohibendi, & ad bonum cogendi. Nam, in voluntate semper lux permittenda est libertati, quare libertas recusantes, & murmurantes tam diuis flagellata est.

a. ubi.] orig. b. 3. Regum. 1. c. 1. Mat. 27. c. 1. c. 16. f. 1. Cor. 1. g. 1. q. 4. volens. h. sup. ad magnum. i. Poly. 1. 7. tit. 6. Anst. 1. 2. c. 3. d. 1. Pauli. 1. 3. c. 17.

hominem a in interitum carnis, ut spiritus sic saluus in die Domini testis: itaque alios b, de quibus dicit, [Quos tradidit satanae, ut discant non blasphemare.] Et Dominus Christus flagello c expulit de templo improbos mercatores, ubi etiam convexum est testimonium scripturae dicens, d [Zelus domus tua comedit me.] Ecce invenimus Apostolum traditorem, Christum persecutorem. & 7. cap. 19. ¶ Postremo, quare per violentissimas turbas etiam ultro improbi ecclesiam catholicam, ubi poteritis advertere, quod innumeras libellas holicas res ipsa indicat? Sed dicitis, vos laea vestra defendere: & resistitis fustibus, & oculis, quibuscumque poteritis. Quare ibi non audistis vocem Domini dicens: e [Ego autem dico vobis, non resistere malo?] Aut si fieri potest, ut aliquando recte per vim corporealem resistatur violentis, nec ideo praeceptum violetur, quod audivimus a Domino: [Ego autem dico vobis, non resistere malo:] cur non etiam hoc fieri potest, ut per ordinarias f & legitimas potestates delectibus, qui illicitè usurpantur, vel ad injuriam Dei tentantur, plus expellat impium, & justus injuriam? Neque enim eo modo persecutionem passi sunt pseudoprophetæ ab Helia g, quomodo ipse a Rege nequissimo: propterea passioibus eius comparandi sunt, quos ipse de templo flagellatos eiecit. Restat ergo, ut nihil aliud requirendum esse fateamini, nisi utrum iuste, an impie vos separaveritis a communione orbis terrarum. Nam si hoc inventum fuerit, quod impie feceritis, non mirumini, si non desunt ministri Deo, per quos flagellimini: quia persecutionem patimini non a nobis, sed sicut scriptum est, ab ipsis factis vestris. Et in libr. de unitate ecclesiae, cap. 17. De persecutione vestra querela sedabitur, si cogiteris & intelligatis prius non omnem persecutionem esse culpabilem. Alioquin non laudabiliter diceretur: h [Detrahentem frateri proximo suo, hunc persequere.] Nam quotidie videmus, & filium de patre tanquam de persecutore suo conquiri, & conjugem de marito, & servum de domino, & colonum de possessore, & reum de iudice, & militem ordinatissima potestate hunc vel Regem: cum illi plerumque leviores i peccatorum sibi subditos persequentes leviores i peccatorum sibi subditos malis prohibeant, atque compescant: plerumque autem a bona vita, & a bonis factis minando & serviendo deterrant. Sed cum a malo & illicito prohibent, correctores & consultores sunt: cum autem a bono & licito, persecutores & oppressores sunt. Culpantur etiam, qui prohibent a malo, si modum peccati modus correctionis excedat.

C. XLII. ¶ *Regibus terra contra inimicos suos auxilium petat ecclesia.*
Idem in epist. 40. ad Vincentian.

NON invenitur exemplum in Evangelicis & Apostolicis literis, aliquid petatum a Regibus terra pro ecclesia & contra inimicos ecclesiae. Quis negat non inveniri? Sed nondum implebatur illa propheta h [Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram, servite Domino in timore.] Adhuc enim implebatur illud, quod in eodem Psalmo paulo superius dicitur: [Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Aliterunt Reges terrae, & principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum eius.] Verumtamen si facta praeterita in Prophetis i libris figuræ fuerunt futurorum, in Rege illo, qui appellabatur Nabuchodonosor, utrumque tempus figuratum est, & quod sub Apostolis habuit, & quod nunc habet ecclesia. Temporibus itaque Apostolorum &

a 1. Cor. 1. b 1. Tim. 1. c 1. Inan. d Psal. 110. e Matt. 23. f 1. Cor. 14. g 1. Reg. 18. & 19. h Psal. 110. i ad Levitum. k Psal. 1. Daniel. 1.

Martyrum illud implebatur, quod figuratum est quatuor Rex memoratus pius & justos cogebat adorare simulachrum, & recusantes in flammam mittebat. Nunc autem illud impletur, quod paulo post in eodem Rege figuratum est, cum convertis ad honorandum Deum verum crevit in regno suo, ut qui unquam blasphemaverat Deum iudrach, Misach, & Abdenago, pennis de bonis factis temporibus Regum infidelium, quos peribat Christum in impiis. Posterior vero tempus quidem a figuratis temporibus posteriorum Regum jam fidelium, quo primum tur impij pro Christianis. Sed plane in eis, qui factum ne Christi erant seducti a perveris, ne forte ore Christi fuerant, & ad gregem aliter revocanda sunt, non tanta severitas, & magis manuerunt servatæ, ut correctione exiliorum, atque damnatorum tribulatione doceantur considerare, quid & quare patiuntur, & dicitur praeponere tum oribus & calumniis hominum scripturas, quas legunt. Quis enim nostrum, qui vestrum noscitur dat leges ab Imperatoribus data adversus facinorosos paganorum? Et certe longe ibi poena severior, conditio est. Illius quippe impietatis capitale supplicium est: vobis autem corripit dies atque coequentis habita est, qua potius admoneremini ab errore discedere, quam pro scelere puniremini.

C. XLIII. ¶ *Malo ecclesia iusti persequatur.*
Item epist. ad Basilianum civitatem.

SI b ecclesia vera ipsa est, quae persecutionem patitur non qua facit, quarant ab Apostolo c, quae persecutionem significabat Sara, quando persecutionem significavit Hierusalem, id est, terram Dei ecclesiam ipsam non dicit fuisse figuratam, quae affligebat angellam. Sed tem melius discutiatur, magis illa persequens terram superbiendo, quam illam Sara coequentis. Illam dominæ faciebat injuriam, ista imponere a se ipsa disciplinam. Deinde quæro, si boni & sancti patiuntur persecutionem, sed tantummodo patientes, & non putant esse in Psalmo vocem, ubi legitur: d [Persequimini inimicos meos, & comprehendam illos, & non revertar, donec deficiant.] Ergo si verum dicere, ut possent voluimus, est persecutio iniusta, quam faciunt pii ecclesiae Christi, & i est iusta persecutio, quam faciunt impij ecclesiae Christi. Ista itaque beatus, ut persecutionem patitur propter iustitiam: illi vero beatus, qui persecutionem patiuntur propter impietatem. Unde ista persequitur diligendo, illi vero persequitur diligendo, illi ut revertant: ista ut revertant: ista ut revertant ab errore, illi ut precipitent in errorem. ¶ Quod autem pietas contra suas impietas leges iustas instituit non potest esse a Regibus terra Apostolos talia, non contentum aliud fuisse tunc tempus, & omnia suis temporibus impium fuisse tunc tempus, & omnia suis temporibus impium. Quis enim tunc in Christum crediderat imperator, qui ei pro pietate contra impietatem leges fecerat servire? quando adhuc illud propheticum implebatur: [Quare fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Aliterunt Reges terrae, & principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum eius.] Nondum autem agebatur, quod paulo post in eodem Psalmo dicitur: [Et nunc Reges intelligite, erudimini qui iudicatis terram. Servite Domino in timore, & exultate eum tremore.] Quomodo reges Domini serviant in timore, nisi ea, quae contra Dei Dominum sunt, religiosa severitate prohibeantur? Aliter enim servit qui homo est, nisi quia etiam & Rex est. Quia homo est, ei servare

a ad. Illino. b Poly. 17. 11. 11. c Psal. 110. d Psal. 110. e Psal. 110.

elegantior, sed vita melioris actio comprobatur. Ipse vero Primas non passim (sicut moris est) per villas, sed in una, juxta eorum electionem, civitate residat: quantum ad eorum dignitatem, meliori ingenio residendi Donauitibus possibilitas disponatur. Ita concilio vero Namidice, si qui desideraverint ad Apostolicam sedem venire, permittite, & si quilibet eorum via contradicere voluerit, obviare. Magis b profecto excellentia vestra apud creatorem gloria proficit, si per eam dispersarum ecclesiarum poterit societas restaurari. Cum enim largita munera ad nominis sui gloriam conspicit revoceat, tanto largiora tribuit, quanto per eum religionis suis dignitatem videtur ampliari. Perfolventes preterea paternae charitatis affectum, Dominum petimus, quod & brachium vestrum ad comprimendos hostes forte efficiat, & mentem vestram fidei zelo d velut mucronegladii vibrantis exacuat.

C. XLIX. § Merito fidei, bellorum paratur victoria.

Idem ad eundem, lib. 1. epist. 77.
Sic non ex fide merito, & Christianae religionis gratia, tanta excellentia vestra bellorum actuum prosperitas eveniret, non summo opere miranda fuerat; cum sciamus, haec etiam antiquis bellorum diebus fuisse concessa. Sed cum futuris, Deo largiente, victorias, non carnali providentia, sed magis orationibus praevenerit, fit, ut hoc in saporem veniat, quod gloria vestra non terrene consilio, sed Deo desuper largiente descendat. Vbi enim meritorum vestrorum loquax non discurrat opinio, & bella vos frequenter appetere non desiderio fundendi sanguinis, sed dilatanda causa resp. in qua Deum coli conspiciamus, loquitur: quatenus Christi nomen per subditas gentes fidei praedicatione circumspere que discatur. Sicut enim exteriora vos virtutum opera eminentes in haec vita constituunt, ita & interiorum ornamenta ex corde mundo procedentia in futuram vitam coelestium gaudiorum participatione glorificant. Plurima enim pro pascendis ovibus B. Petri Apostolorum Principis excellentiam vestram praestitisse didicimus: ita ut non parva loca patrimonii eius propeis nudata cultoribus, largitis Dacorum & habitatoribus, restauraverit. Quocumque igitur hic illi Christianissima f. mente confertis, horum retributionem per spem in futuro judicio sustinetis.

1. § Futuram. In duobus codicibus epistolaram legitur, in futurorum gaudiorum participatione: in nona vero manu scripto, in futura coelestium gaudiorum participatione. In codice tamen Vaticano legitur quod admodum apud Gratianum.

2. § Dacorum. In libri epistolaram, 77. epist. & duobus manus scriptis legitur, dacorum, vel aliorum habitatoribus.

3. pars. Brevis monstratur est, quod boni laudabiliter persequuntur mali, & mali dampnabiliter persequuntur bonos. Illud autem Apostoli: [Tu autem qui es, qui iudicis alienum servum?] de alieni cordis oculis intelligendum est. Quod vult a inferri posse, monstratum est. Nunc restat ostendere, quod delect inferri, & quod magis diliguntur illi, qui puniuntur, quam qui impuniti relinquuntur: quod utrumque, multorum auctoritate probatur.

C. L. § Ad iram Deus provocatur cum male parari deserviat.

Aut enim Augustinus.
Sic ea r. de quibus vehementer Deus offenditur, insequi vel ulcisci deservimus, ad irascendum utique divinitatis patientiam provocamus. [Nonne g. Achor b filius Zare preterit mandatum Domini, & lupet

a. al. Pateris. b. al. Magna. c. al. quo. d. abest ab org. e. Burch. l. 1. c. 21. f. al. lib. 1. c. 30. l. 1. v. p. 6. c. 19. f. al. Christiana. g. l. 1. c. 22. h. al. Achaz.

omnem populum Israel ira eius incubuit: in illis enim homo, atque utinam solus perisulicis societas fuit.)
 1. § Si ea. § Quod ad v. provocamus, fons in Augustini Gregoria lib. 2. vultu. in epist. 77. scripta Martini a. Alibi in notato Notario. Reliqua vero non habet legimus. f. al. fons in scriptura, cap. 22. l. 1. v. 1.

C. LI. § Vindicta, quae ad correctionem vel non est prohibenda.

Item Augustinus de sermone Domini in monte.
EA b vindicta i. quae valet ad correctionem, non prohibetur. Quae etiam ad misericordiam pertinet, nec impedit illud propositum, quo quisque peccatorem est ab eo, quem correctum esse vult, plura perferre. haec vindicta referenda non est idonea, nisi qui totum quo flagrare solent, qui se vindicare desiderant, dilationis magnitudine superaverit. Non enim mendacum est, ne odisse parvulum filium parentes videntur, cum ab eis vapulat peccans, ne peccet ulterius. Etenim perfectio dilectionis, ipsius Dei patris imitatione proponitur, cum in sequentibus dicitur: [Dilecti inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, & te pro eis, qui vos persequuntur.] Et tamen de ipso dicitur per Prophetam. d. [Quem enim diligis Dominus corripit: flagellat autem omnem filium, quem querit, ut non ergo dicit etiam Dominus: e. [Servus 2, qui nefas voluntatem Domini sui, & facit digna plagis, vapulabit tibi: servus autem, qui se voluitatem Domini sui, & facit digna plagis, vapulabit multis.] Non ergo quod dicitur, nisi ut ille vindicet, cui rerum ordine postulat est, & ea voluntate vindicet, qui pater 3. pater est, quem per atatem odisse non debet, quem per punitum relinquit, ut illum, in quem g. vindicet, non pareret posse peccatum amore potius vindicari, quam in misericordiam, sed correctione beatum veli: pariter enim, si opus sit, a quo animo plura tolerare debent, quem vult esse correctum, sine in eum habere, quem coecendi, sine non habeat. § Magni autem de viri, quanquam b. optime faceret mortem suam, quam animam dissolvit a corpore, formidandam non debeat, dum eorum tamen animam, qui illam timeant, nulla peccata morte puniantur: quo & videntur, nullis meritis incurrerent, & illis, qui morte puniuntur, non ipsi mors noceret, sed peccatum, quod auget, et, si viverent, diminueret i. Non remittit illi, quod Helias & morte multos affecit, & propria & igne divinitus impetrato: cum f. & alii multi, & igni viri eodem Spiritu consensu rebus fluctuantibus terneret fecerint m. De quo Helia cum exprobraret, dissent. n. discipuli Domino, commemorantur, quod eo factum sit, ut etiam ipsi daret potestatem, per de caelo ignem ad consumendos eos, qui libi in exemplum Prophetae sancti, sed ignorantiam videntur, quae adhuc erat in rudibus: animam verentem eos, tum tanquam seipsum, infuso etiam Spiritu sancto, quem decem diebus completis post a conversione deluper, ut promiserat, nihil non desiderant, alio modo, quamvis multo rarius, quam in veteri Testamentum, ubi enim ex majori parte levitantes timore peccabantur, hic autem maxima dilectione liberi nutricebantur. Ita

a. al. Maritimo. b. Aug. l. 1. c. 22. Prop. in. c. 1. d. Prov. 3. e. Luc. 12. f. al. aperitissimum. g. al. h. al. qui iam. i. abest ab org. k. l. 1. c. 22. m. al. fecerunt. n. Luc. 9. o. al. proferunt. p. al. q. Alor. 2.

